

Et nasjonalt
Fartøyvernssenter

Håkon Sandåker
18.11.2022

Rolle som nasjonalt fartøyvernssenter

- Riksantikvaren: «Fartøyvernssentrene skal videreføre og ivareta håndverk og kunnskap knyttet til istandsetting og vedlikehold av stålfartøy i et langsiktig perspektiv».
- Tre nasjonale fartøyvernssentre, med sine spesialfelt:
 - Nordnorsk Fartøyvernssenter
 - Hardanger Fartøyvernssenter
 - Bredalsholmen Dokk og Fartøyvernssenter

Hva er et fartøyvernsenter?

- Bevarer håndverkstradisjonen knyttet til istandsetting av fartøy gjennom oppdrag og dokumentasjon.
- Bidragsyter til at flest mulig ser verdien og har kjennskap til "antikvariske prinsipper" under en istandsetting.
- Rådgivning og kurs for å dele vår kunnskap og drive opplæring av de frivillige og andre aktører.
- Legge til rette for at frivillige og eiere får mest mulig kunnskap
- Nødhavn.
- Delebank.

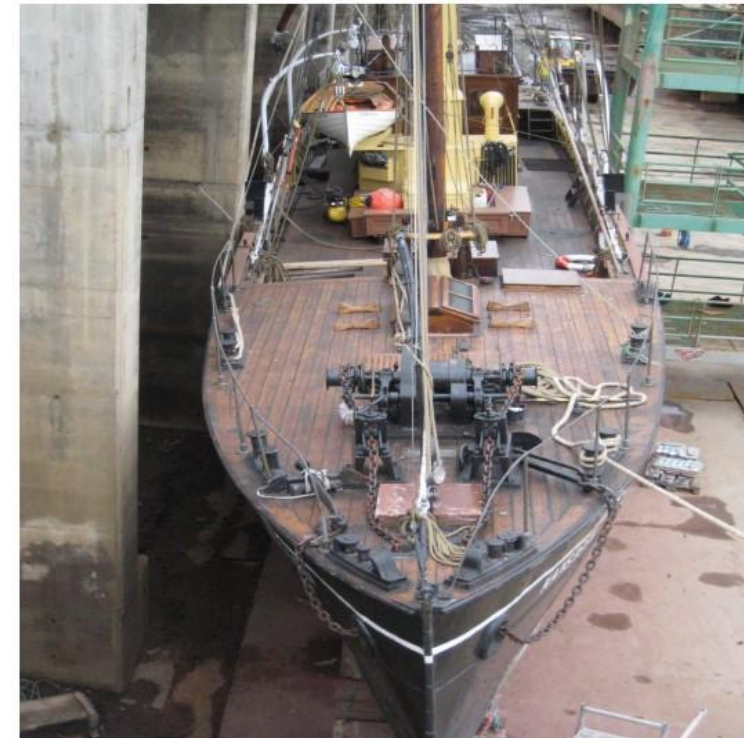
Hva tilbyr et fartøyvernssenter til eierne?

- Produserer dokumentasjon gjennom post 75 kostnadsfritt
 - Før en båt får midler fra fylkene gjennom post 74, må «tilstrekkelig» grunnlagsdokumentasjon være utarbeidet.
 - Restaureringsplan, tilstandsvurdering, Teknisk-Historisk Dokumentasjon.
- Håndverksdokumentasjon
- Sikring / Nødhavn
- Istandsetting
- Vedlikehold
- Forskning

SDS Hansteen

Tilstandskontroll mai 2014

Bjørn Anders Nesdal og Geir Madsen

HFS rapport nr. 3 - 2014

Bredalsholmen Dokk og Fartøyvernssenter

- **STIFTELSENS VEDTEKTER:**
- **Bevare tørrdokken med bygninger og tekniske innretninger som et teknisk kulturminne for ettertiden.**
- **Drive anlegget som et veteranshipsverft, som kan benyttes av veteranskip og bevaringsverdige fartøyer.**
- **Være et senter for verfts- og skipsbyggingstradisjoner, gammelt håndverk og gjenstander som kan være av interesse i denne sammenheng.**

Bredalsholmen Dokk og Fartøyvernsenter

- Teknisk Industrielt kulturminne
- Drift / Istandsettingsprosjekter.
- Formidling
- Tjenester til fartøyeiere
- Forskning
- Utdanning

Jogling

Jogling er en teknikk der bindevinkler eller spant blir varmet og gitt en liten «knekk» for å tilpasses andre spant, vinkler eller fasong i skutesiden. Dette er en gammel teknikk.

En bindevinkel blir joglet. BDF, 2019.

Skipsrørlegging innen fartøyvern

Håndverksdokumentasjon

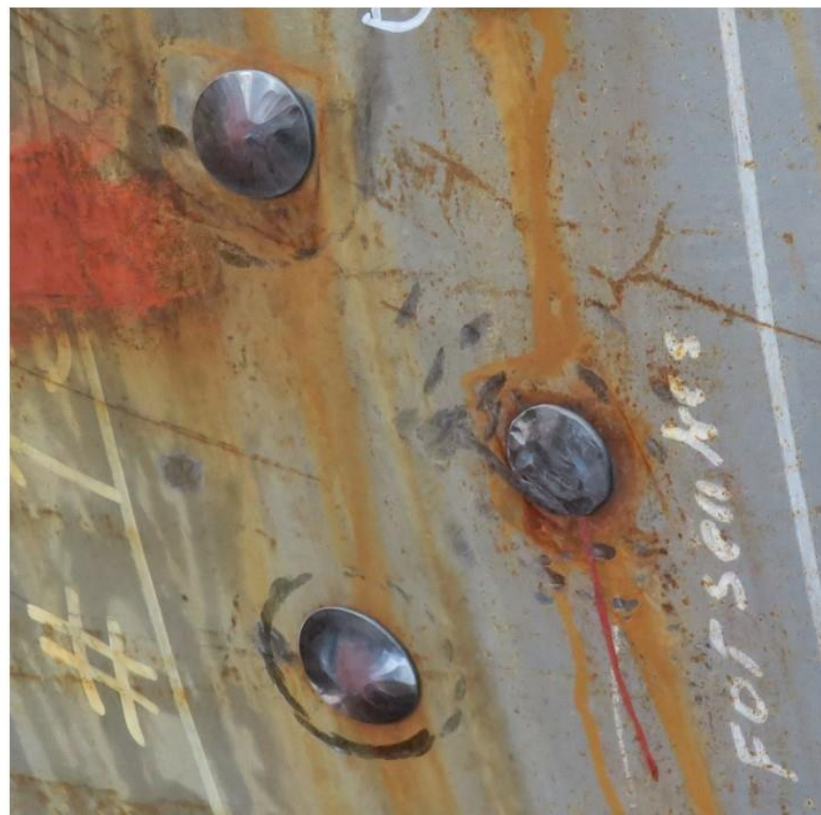

Fra veteranskipsverft til fartøyvernssenter

- Fartøy vi utfører arbeid på blir forskningsobjekter for håndverkere og fartøyvernkonsulenter - teknisk, materialer og håndverk.
- Praktiserer en håndverk som gikk ut av tiden på 50-tallet, på et anlegg hvor tiden stoppet opp etter siste utvidelse av dokka i 1958.

Platestøtene var klinket på uvanlige måter på Bjoren. De enkle laskene var klinket i sikksakk (bildet til venstre). Sikksakk-klinken her har mindre nagler på den ene siden, som må være den eldste. Flere laskeplater var plassert inntil spant, som ga begrenset plass for laskeplaten ved siden av (bildet til høyre).

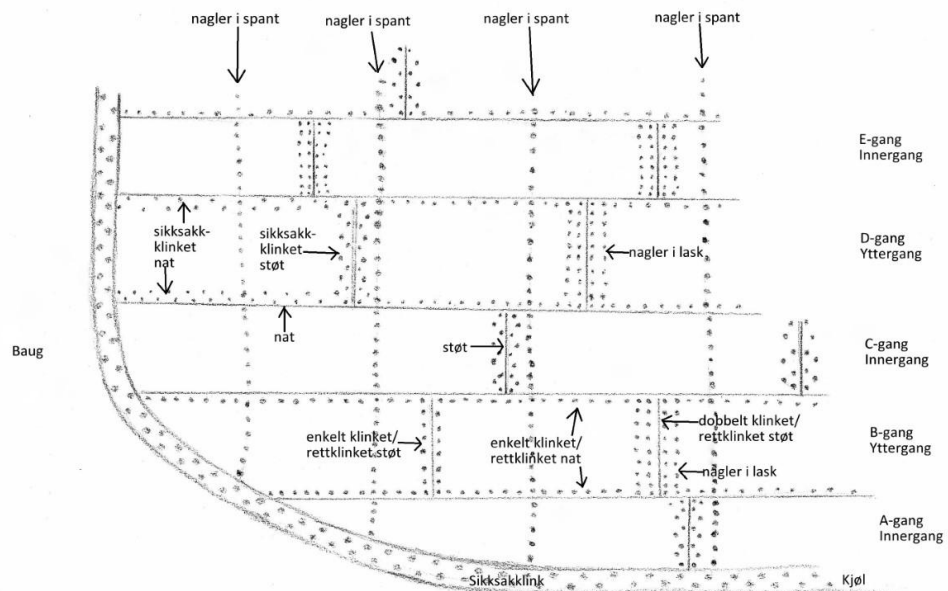

Nylinkede nagler på Jøsenfjord. De to naglene til venstre i bildet er maskinklinkede nagler, mens naglen lengst mot høyre er håndklinket. Den håndklinkede naglen er mer ujevn enn de maskinklinkede naglene. Sporene i platen rundt fra klinkehammerne er også annerledes.

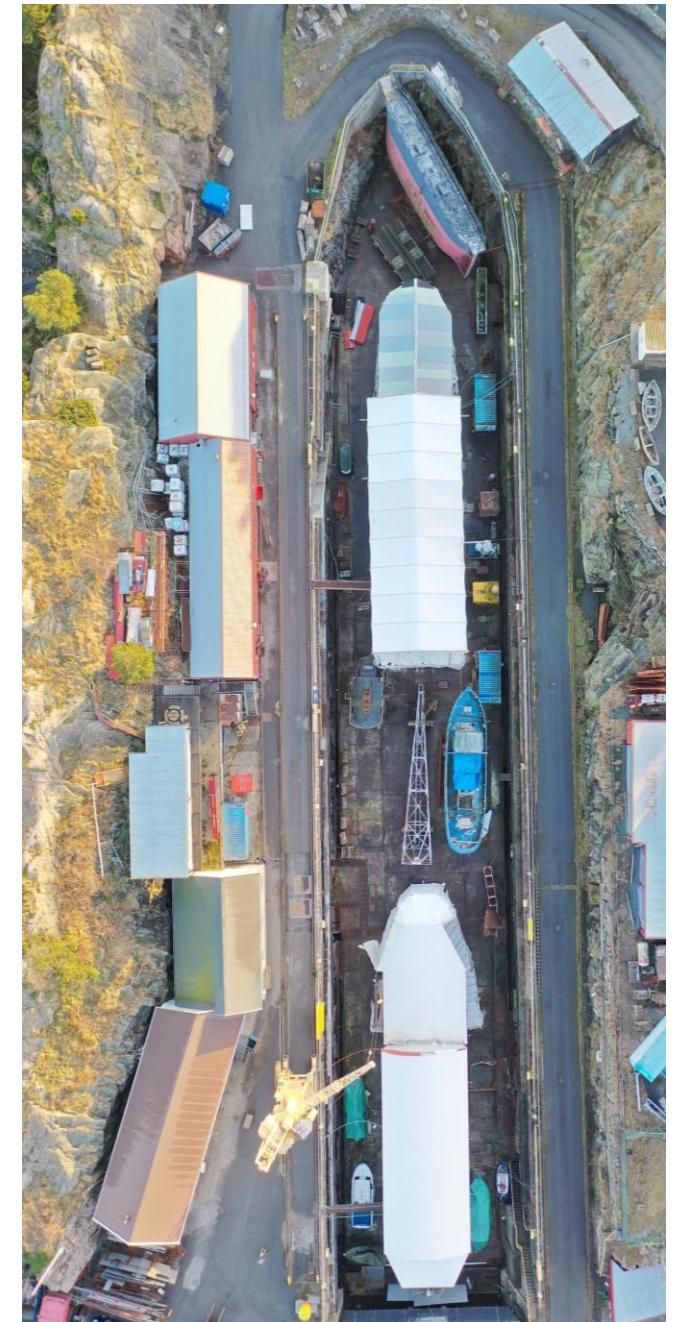
Forskning – klinking før / etter DNV-regelverk.

Eksempler fra fagfelleverdert artikkel.

Fartøyene vi har
i dokka og
utfører arbeid på
gjennom post 74
blir forsknings-
objekter

- MS «Jøsenfjord» (1886)
- MF «Folgefonn» (1938)
- DS «Hestmanden» (1911)
- DS «Pelle» (1882)
- DS «Parat» (1868)
- TB «Jan» (1877)

MS Jøsenfjord (1886)

Dokket inn mai 2015

Stålarbeider – utskifting av hudplater, spant osv.

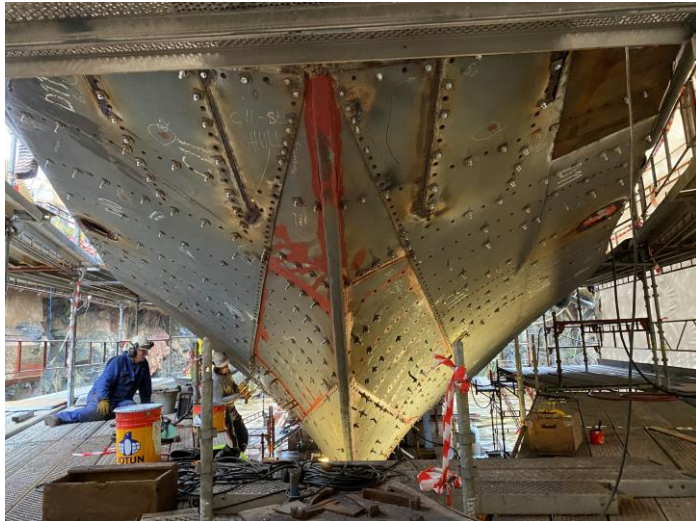
Motoren efter den tid gikk, men det feilte alt for meget på at den var som den skulde være, og vi er ganske sikker på at det ikke hadde blitt lenge før vi hadde fått samme historie op igjen, dette fikk vi heldigvis avverget i siste liten, og nu går maskinen så den er ikke å kjenne igjen, efter at feilen blev fundet, forskedes omdreiningstalet med minst 10 - 15.

Som før nevnt har vi hatt ubehageligheter av nesten ubeskrivelig art. Tenk Dem en lørdags ettermiddag med 200 - 250 mann ombord på vei inn over. Efter 15 - 20 minutters gang stopper motoren. Folk stimer på for nysgjerrig å komme bort til maskinrummet for å høre hvad som er veien. Så kommer uttalelserne, at styret for dette selskap er ikke velt bevarte, som kan gå hen å kaste en dampmaskin, og i stedet sette inn en lille motor som ikke kan gå fra Stavanger til Tau før den stopper, nei damp er damp, o.s.v. For mig personlig som nå bere hovedskylden for denne forandring, var det ikke behagelig, men jeg levde i det håp at det skulde bli rettet på, jeg har den hele tid holdt inne på det som jeg er misfornøiet med, likeovenfor de folk som har bet mig om uttalelser, ~~at~~ dette har jeg gjort i den tillit til Dem at De vilde rette på ting som jeg fra første dag tilkjenne ga ~~at~~ ikke var som det skulde være. Da brevet av den før nevnte date kom, blev jeg overrasket.

MF Folgefonn (1938)

- Dokket inn juni 2017
- Stålarbeider – utskifting av hudplater, spant osv.
- Planlagt stålferdig ???

DS Pelle (1882)

- Ankom Bredalsholmen august 2019
- Stålarbeider – utskifting av hudplater, spant osv.
- Planlagt stålferdig 2024

SS Sørlandet (1927)

- Arbeid i dokk i Skudenes og ved kai i Mandal (2020/21)
- Stålarbeider – utskifting av hudplater, spant osv. Samarbeid med lokale verft
- Nye arbeider under planlegging

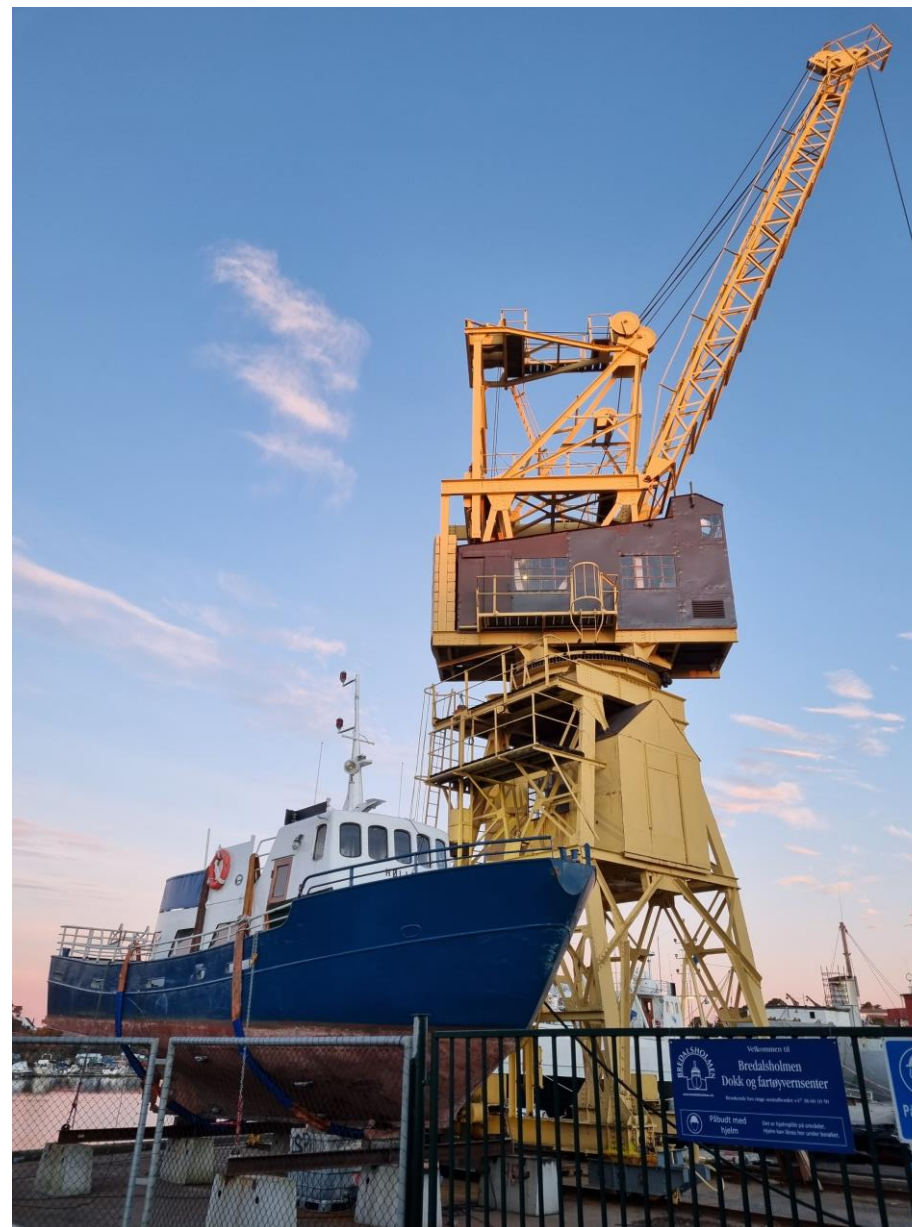
SS Statsraad Lehmkühl (1914)

- Arbeid i dokk i Laksevåg
- Stålarbeider – utskifting av hudplater, spant osv. Samarbeid med lokale verft
- Har en flerårig samarbeidsavtale om å skifte ut dårlige hudplater
- På besøk sommeren -21 i forbindelse med NRK Sommerskuta

MB Høllen (1967)

- Tatt på land i vinter etter lekkasje i maskinrom
- Stålarbeider – utskifting av stål samt ut og innmontering av maskin
- Samarbeid med frivillige v/Bragdøya Kystlag
- Slippvogn for kystlaget
- Sommerute til holmen

DS Hestmanden (1911)

- Fast kaiplass ved Bredalsholmen
- Diverse arbeider på røropplegg og i maskinen, utskifting av mastetopper og forefallende arbeid
- Samarbeid med frivillige i venneforeningen og med museet

MS Gamle Oksøy

- Fast kaiplass ved Bredalsholmen
- Forefallende arbeid på stål og annet
- Samarbeid med Lindesnes Fyrmuseum om blant annet DKS
- Sommerute til holmen

DF Ammonia /MS Storegut

- Del av verdensarven på Rjukan
- Arbeid på rengjøring og gjennomgang av dampmaskiner og kjeler
- Stålarbeider på Storegut

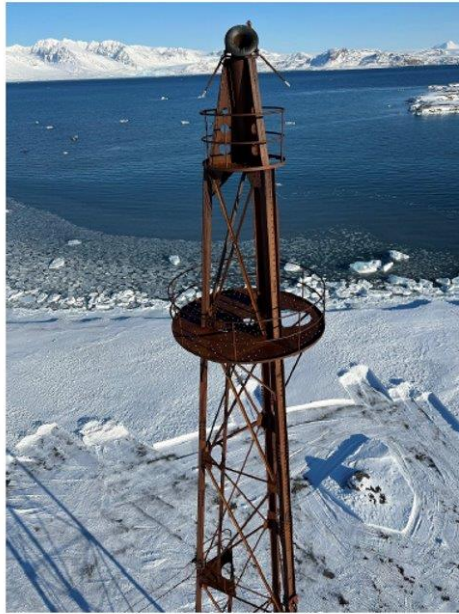
MS Atløy (1931)

- Reisejobb i Florø
- Utskiftning av hudplater
- To mann samarbeidet med lokalt verft og venneforening

LUFTSKIPSMASTA I NY-ÅLESUND

Rapport etter befaring og tilstandskontroll

Bredalsholmen Dokk og Fartøyvernssenter 2022.

Kun fartøy?

- Det meste av stålkonstruksjoner fra før 2. Verdenskrig er klinket.
- Broer, master, dampkjeler og "alt annet" av stål.
- Her luftskipsmast i Vadsø og Ny-Ålesund på oppdrag fra henholdsvis Vadsø Museum og Kings Bay.

Lysmaster Odderøya

- Demontering, reparasjon og montering
- Utskifting av dårlig stål og klinke sammen
- Nye oppheng for nye lysarmaturer i gammel utførelse

BREDALSHOLMEN DOKK OG FARTØYVERNSENTER

Videre vekst /ambisjoner - verftsdelen

- Dokka skal være tilgjengelig for større, verna fartøy i regionen og hele Norge for å kunne utføre større istandsettinger på oppdrag fra fylkene (RA)
- Videreføre og gjenvinne håndverkskompetanse innenfor stål og jernskip, herunder samarbeid med andre verft og institusjoner
- Tilby de tjenester og den kompetanse som er nødvendig for verneflåten regionalt og nasjonalt

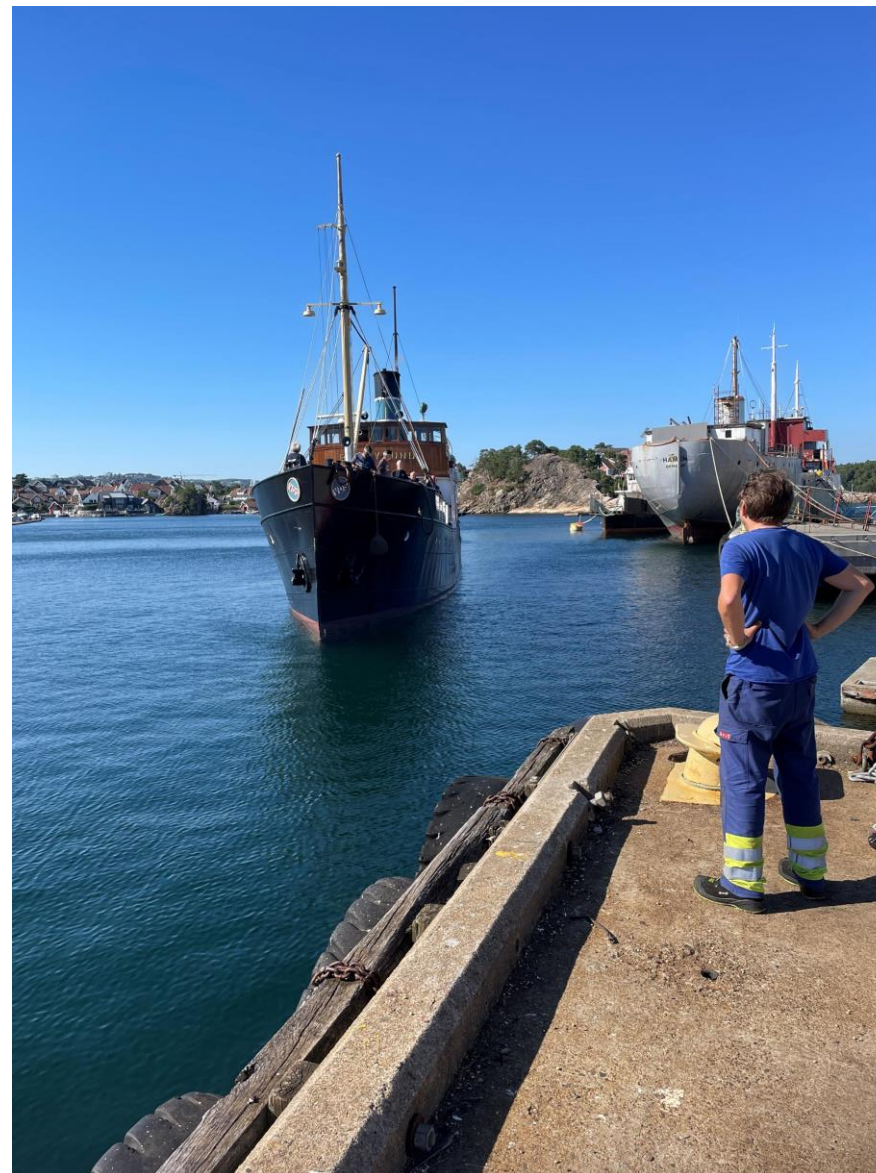
Hva gjør et fartøyvernssenter?

- Finner kunnskapshull og tetter dem. Gjenvinning av material- og håndverkskunnskap.
- Legge til rette for at de frivillige og eiere har mest mulig kunnskap om sitt fartøy og til relevant håndverk.
- Nødhavn.
- Delebank.

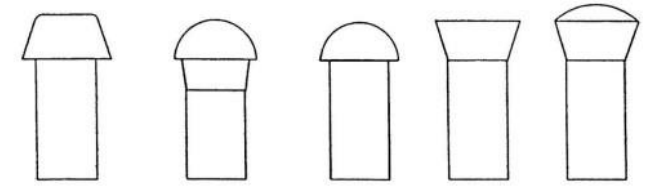
Båten min har blitt vernet. Hva nå?

- Tjenestene fra fartøyvernsentrene over «Post 75» er gratis.
- Fylkene bestiller tjenestene fra oss.
- Vi/eiere utarbeider grunnlagsdokumentasjon (Restaureringsplaner, tilstandskontroller, Teknisk-Historisk Dokumentasjonsrapporter)
- Basert på grunnlagsdokumentasjon og historien til fartøyet bestemmes et tilbakeføringstidspunkt.
- Spor fra tiden etter tilbakeføringstidspunktet fjernes (hvis mulig).
- Vi anbefaler etter erfaring at bruken bør tilpasses fartøyet og ikke motsatt.
- Vern gjennom bruk.
- Sikring/opplag? Vi kan komme med råd.
- Nødhavn
- Kurs / opplæring ? Vi holder kurs og driver med opplæring.

Oppsummert

- Fartøyvernssentrene kan utarbeide dokumentasjon kostnadsfritt til vernede fartøy gjennom fylkene, kontakt fylket for å melde ditt behov.
- Fartøyvernssentrene arrangerer kurs. Følg med i "Fartøyvern".
- Vi skal gi deg gode råd og kan finne den rette til deg, hvis vi ikke har kunnskapen som det er behov for.
- Å følge antikvariske prinsipper er en glede!
- Vår motivasjon: At vi kan hjelpe dere med å fortelle historien ditt fantastiske fartøy representerer.

Ulike typer nagler. Fra venstre: sylindrisk pannehodenagle, kopphodenagle med konisk hode, sylindrisk kopphodenagle, nagle med forsenket hode og forsenket nagle med linshode.

